
Дроблення бізнесу в ритейлі: аналіз практик, економічні наслідки та економіко-правові механізми протидії

Вадим Сапич

Кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту, Комунальний заклад «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», м. Суми, Україна

ORCID: 0000-0002-8192-9692

Яна Марченко

Центр Операційної Підтримки, АТ Укрсиббанк BNP Paribas, м. Київ, Україна

ORCID: 0009-0002-5176-373X

Анотація: в статті наведено комплексний аналіз практики дроблення підприємницької діяльності ритейлерів в Україні як інструменту зниження податкового навантаження, визначено його економічних та правових наслідків, а також надано рекомендацій щодо вдосконалення податкової політики. Акцентовано увагу на необхідності внесення до Податкового кодексу України чіткого визначення терміну «дроблення бізнесу з метою ухилення від сплати податків» та запровадження критеріїв для відмежування легальної діяльності від штучного дроблення бізнесу. Зазначено, що здійснення банківськими установами моніторингу фінансових операцій, які можуть свідчити про штучний поділ бізнесу, підвищує ймовірність виявлення схем ухилення від сплати податків ще до втручання Державної податкової служби чи Бюро економічної безпеки. Впровадження правових механізмів протидії ухиленню від сплати податків розглядається з врахуванням досвіду зарубіжних країн. Зокрема, вважається доцільним обмежити використання спрощеної системи оподаткування для великих торговельних мереж, ввести тест «сутності та мети» для визначення реальної економічної логіки бізнесу, а також впровадити механізм консолідації доходів у випадках, коли кілька фізичних осіб-підприємців фактично працюють як єдиний бізнес. Для уникнення штучного дроблення підприємницької діяльності наголошується на необхідності запровадження гнучких форм оподаткування. З цією метою, пропонується перейти від фіксованої ставки податку на додану вартість до диференційованих, як це є в більшості країн ЄС. Важливий чинник детінізації економіки України, у тому числі усунення практики дроблення бізнесу вбачається у підвищенні неоподаткованого мінімуму доходу до рівня реального (фактичного) прожиткового мінімуму.

Ключові слова: дроблення бізнесу; ритейл; фізичні особи-підприємці; податкові органи; банківський сектор; податки; податок на додану вартість; спрощена система оподаткування.

---

1. Вступ

Значна кількість представників будь-якого бізнесу розглядає сплату податків як витрати, які зменшують його прибутковість і послабляють конкурентоспроможність. З метою мінімізації податкового навантаження великі торговельні мережі або онлайн-ритейлери (інтернет-магазини) застосовують дроблення підприємницької діяльності через використання фізичних осіб-підприємців (ФОПів) на спрощеній системі оподаткування. За останні роки така практика стає все поширенішою, оскільки вона не має чіткого визначення у Податковому кодексі України (ПКУ), що створює правову невизначеність і простір для різних тлумачень. Державні органи трактують дроблення бізнесу як потенційне ухилення від сплати належних

податків, що призводить до посилення податкового контролю та збільшення розгляду судових справ.

Отже, дослідження проблеми дроблення підприємницької діяльності рітейлерів є важливим як для бізнесу, що прагне легально оптимізувати податкове навантаження, так і для держави, яка має забезпечити стабільність бюджетних надходжень. Науковий аналіз цього явища має визначити баланс між інтересами підприємців та фіскальної системи, а також окреслити можливі напрями вдосконалення податкової політики України.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є практика дроблення підприємницької діяльності рітейлерів в Україні з метою зниження податкового навантаження.

Предметом дослідження є економічні та правові наслідки штучного дроблення бізнесу та рекомендації щодо економіко-правових механізмів протидії такій діяльності.

3. Мета та задачі дослідження

Метою дослідження є комплексний аналіз практики дроблення підприємницької діяльності рітейлерів в Україні як інструменту зниження податкового навантаження, визначення його економічних та правових наслідків, а також формування рекомендацій щодо вдосконалення податкової політики.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- розкрити сутність та економічну логіку дроблення бізнесу у сфері рітейлу;
- проаналізувати чинне нормативно-правове регулювання та судову практику щодо штучного дроблення бізнесу;
- визначити основні ризики та переваги використання таких схем для рітейлерів;
- оцінити вплив дроблення бізнесу на конкурентне середовище та бюджетні надходження;
- розкрити значення здійснення банківськими установами моніторингу фінансових операцій рітейлерів, які можуть свідчити про штучний поділ бізнесу;
- дослідити міжнародний досвід регулювання податкової оптимізації у рітейлі;
- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення податкової політики України з урахуванням балансу інтересів бізнесу та держави.

4. Аналіз літератури

У міжнародній практиці дроблення бізнесу (business splitting, business fragmentation) розглядається як штучне розподілення доходів або діяльності між кількома суб'єктами господарювання з метою зменшення податкових зобов'язань [1]. У країнах ЄС та США подібні схеми часто кваліфікуються як агресивна податкова оптимізація або ухилення від оподаткування, залежно від обставин [10].

У публікації секретаря Комітету Національної асоціації адвокатів України з питань захисту бізнесу та інвесторів К. Кузнецова зазначається, що дроблення бізнесу перебуває на межі між допустимою мінімізацією податкового навантаження та податковим правопорушенням. Автор наголошує на відсутності визначення цього поняття у ПКУ та необхідності його концептуального роз'яснення [8].

В огляді LIGA360 за 13.02.2026 р. зазначається, що дроблення бізнесу через використання ФОПів є поширеною практикою, яка призводить до втрат бюджету та створює нерівні умови для бізнесу. «У 2026 році в Україні посилюється увага до проблеми дроблення бізнесу – штучного поділу великих компаній на кілька ФОПів для мінімізації податкових зобов'язань.

Контролюючі органи, зокрема ДПС, активно застосовують критерії для виявлення таких схем, проводять масштабні розслідування та співпрацюють з правоохоронцями» [4]. Це підкреслює суспільну значущість теми та її актуальність для податкової політики.

У статті експерта Дениса Корабльова наведено порівняльний аналіз чинних норм ПКУ з передбаченими положеннями законопроекту, який прямо стосується дроблення бізнесу і спрямований на закриття схем, які раніше існували у «сірій зоні» і дозволяли зменшувати податкове навантаження. Автор аналізує ознаки ухилення від податків, які використовує Державна податкова служба (ДПС) України, та пропонує чек-лист для підприємців щодо ризиків у їхній структурі [6].

ПКУ не містить терміну «дроблення бізнесу». Водночас у ньому закріплені правила щодо застосування спрощеної системи оподаткування (ст. 291–300 ПКУ), які часто використовуються для оптимізації податкового навантаження через реєстрацію кількох ФОПів. ПКУ передбачає механізми перевірок (фактичні, документальні), але не має окремої процедури «перевірки на дроблення» [11]. Це означає, що ДПС кваліфікує такі випадки через загальні норми про ухилення від оподаткування.

Голова комітету Верховної Ради з питань фінансів, податкової та митної політики Данило Гетманцев наголошує на тому, що бізнес не може використовувати дроблення бізнесу, щоб легально зменшувати, оптимізувати свій рівень податкового навантаження. Таку підприємницьку діяльність він називає фіктивним бізнесом і ухиленням від сплати податків. Штучне дроблення бізнесу призводить до значних бюджетних втрат. Як приклад схеми дроблення Гетманцев навів кременчуцьку мережу супермаркетів MarketOpt. За експертними розрахунками, якщо порівняти обсяг продажів MarketOpt з обсягами продажів мереж, що працюють у білу, виявиться, що держава недоотримує 4-5 млрд грн [2].

Широке розповсюдження практики дроблення підприємницької діяльності ритейлерів в Україні, відсутність його чіткого визначення у законодавстві та вагомі втрати держави від несплати податків обумовлюють необхідність подальших наукових досліджень даної проблематики.

5. Методи досліджень

Для вирішення поставлених завдань використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: монографічний, аналізу і синтезу (для дослідження сутності та економічної логіки дроблення бізнесу у сфері ритейлу, аналізу чинного нормативно-правового регулювання та судової практики щодо цієї діяльності), порівняльний і абстрактно-логічний (при вивченні міжнародного досвіду регулювання податкової оптимізації у ритейлі та можливості його застосування в сучасних умовах України); діалектичний, системно-структурний та абстрактно-логічний (для обґрунтування рекомендацій щодо економіко-правових механізмів протидії штучному дробленню бізнесу, формулювання теоретичних узагальнень і висновків). Використання зазначених методів забезпечило системність і обґрунтованість отриманих результатів.

6. Результати досліджень

Серед великих торговельних мереж суттєвих масштабів набула практика здійснення свого бізнесу через реєстрацію значної кількості ФОПів, які формально виступають як окремі суб'єкти господарювання. Це дозволяє великим ритейлерам уникати сплати ПДВ, податку на прибуток та ПДФО за найманих працівників і, залишаючись у межах ліміту доходів для спрощеної системи (5% або 2% залежно від спрощеної групи оподаткування), зменшувати податкове навантаження за рахунок єдиного податку, а також оптимізувати витрати на оплату праці, оформлюючи працівників як «партнерів-ФОПів». Таким чином великий і середній

бізнес намагається посилити свою конкурентоспроможність за рахунок нижчих цін та збільшити прибутковість.

У публікаціях бухгалтерських та юридичних платформ (LIGA360, НААУ – Національної асоціації адвокатів України) зазначається, що торговельні мережі використовують «ланцюжки ФОПів» для роботи окремих магазинів чи відділів. У звітах ДПС підкреслюється, що такі схеми призводять до значних втрат бюджету, оскільки великі компанії фактично працюють як єдиний бізнес, але формально залишаються «дрібними підприємцями». Судова практика показує, що податкова служба намагається довести штучність таких структур, проте успіх залежить від доказів економічної необґрунтованості.

Верховний Суд України неодноразово розглядав адміністративні справи, в яких територіальні органи ДПС України намагалися довести штучність структури бізнесу. У ряді рішень суди ставали на бік підприємців, якщо податківці не довели відсутність економічної логіки у створенні кількох суб'єктів. Наприклад, справа № 300/2353/19, де Верховний Суд України визнав правомірним списання податкового боргу ФОПа, підкресливши, що формальне існування кількох суб'єктів не є автоматично доказом ухилення [3]. Ще один приклад, це справа № 826/19813/16 за позовом ФОПа до Державної податкової інспекції у Печерському районі Головного управління ДФС у м. Києві про скасування податкового повідомлення-рішення, вимоги та рішення про застосування штрафних санкцій від 10 серпня 2016 р. №0000411306. Податкова служба намагалася довести, що діяльність ФОПа з купівлі-продажу нерухомості фактично є бізнесом юридичної особи. За результатами перегляду справи Касаційний адміністративний суд Верховного Суду України 19 грудня 2024 р. визнав, що фізична особа має право здійснювати підприємницьку діяльність як ФОП, навіть якщо її масштаби значні [12]. Зазвичай розгляд судових справ між податковими органами і підприємцями супроводжується тривалими апеляційними та юридичними процедурами та відбувається в судах декількох інстанцій. Це призводить до того, що для прийняття рішення, яке б не підлягало оскарженню, потрібно немало років. Так, приклад справи № 826/19813/16, показав, що для її закриття було необхідно понад 8 років.

ДПС України офіційно заявляє, що штучне дроблення підприємницької діяльності призводить до значних втрат бюджету та може розглядатися як ухилення від сплати податків. Податківці визначають дроблення бізнесу як розподіл діяльності між кількома суб'єктами господарювання (як ФОПами), щоб скористатися спрощеною системою оподаткування. Голова комітету Верховної Ради з питань фінансів, податкової та митної політики Данило Гетманцев зазначив, що правоохоронці виявляють схеми штучного дроблення бізнесу за наступними ознаками:

- загальна адреса реєстрації;
- спільна IP-адреса комп'ютера, з якого подаються звіти;
- один і той самий бухгалтер, який веде документацію для всіх ФОП;
- єдиний клієнт у банку, через який ФОПи отримують платіжні розрахункові термінали;
- наявність єдиного центру ухвалення рішень, який координує діяльність усіх ФОПів [2].

Масштаби дроблення бізнесу у ритейлі вимірюються мільярдами грн. За даними Бюро економічної безпеки (БЕБ), у період із січня по листопад 2025 р. ризики несплати податків через подібні схеми оцінюються у 4,8 млрд грн [13].

Пресслужба ДПС України 3 лютого 2026 р. оприлюднила інформацію про виявлення 10 відомих торгових мереж, які використовували схеми дроблення бізнесу. Це торгові мережі, які здійснюють роздрібний продаж побутової техніки та електроніки, одягу і взуття, продуктів харчування. До схеми вони залучили понад 800 ФОПів. Сутність схеми полягає в тому, що після досягнення одним ФОПом граничного обсягу доходу відповідної групи платника єдиного податку до бізнесу вводиться інший підприємець. При цьому бізнес продовжує працювати як єдина мережа – з тими самими торговими приміщеннями, персоналом, товарами та брендом. Потенційні втрати бюджету від ухилення сплати податків цими 10 торговими мережами оцінюється у щонайменше 1 млрд грн [15].

Використання подібних схем двома відомими мережами електроніки («Ябло» і Yabluka) було викрито у 2025 р. Ці дві торгові мережі з продажу техніки бренду «APPLE» налічують понад 160 магазинів по країні. За інформацією голови ДПС України Руслана Кравченко було встановлено ухилення від сплати ПДВ на суму 286 млн грн, включно з продажами без касових апаратів і підробленими чеками. Цими мережами, які за статутними документами є юридичними особами, було залучено до 300 пов'язаних ФОПів на спрощеній системі. Загальний обсяг доходів лише ідентифікованих 170 підприємств, залучених до цих маніпуляцій, склав 1,72 млрд грн. Завдяки перевіркам податківців наразі ці мережі припинили діяльність через платників єдиного податку та працюють у складі товариств з обмеженою відповідністю, які перебувають на загальній системі оподаткування та є платниками ПДВ. Їхні виторги зросли у понад 10 разів [7].

Важливо, що Національний банк України (НБУ) зобов'язав банки та небанківські фінансові установи впровадити моніторинг фінансових операцій, що можуть свідчити про здійснення діяльності, спрямованої на уникнення сплати податків юридичною особою через залучення ФОПів. НБУ визначив наступні ознаки здійснення такої діяльності:

- випадки надання однією особою до фінансової установи пакета документів на встановлення ділових відносин з юридичною особою та ФОПами, у тому числі одночасно;
- спільна адреса місця знаходження юридичної особи та ФОП;
- спільне місце реалізації товарів і послуг (адреса магазину, інтернет-сайту);
- юридична особа та/або ФОПи мають спільних власників, представників, бухгалтерів, довірених осіб тощо;
- значні надходження на рахунки ФОП від юридичної особи;
- сплата юридичною особою послуг ФОП, вартість яких складно оцінити (оренда, маркетингові, інформаційні послуги, реклама тощо);
- надання юридичною особою фінансової допомоги ФОП;
- значний обсяг фінансових операцій за рахунками новоствореного ФОП;
- здійснення ФОП фінансових операцій протягом короткого періоду часу (два–три місяці) на загальну суму, що досягає граничного обсягу доходу на рік відповідно до обраної групи платників податків.

Вищезазначений перелік ознак не є вичерпним. НБУ надав фінансовим установам право самостійно визначати інші ознаки, що можуть свідчити про відповідну діяльність [9].

В Україні посилюється фінансовий моніторинг, у межах якого найбільші банки масово блокують рахунки клієнтів та припиняють обслуговування. Зокрема, жорсткі обмеження застосовують ПриватБанк, Монобанк та інші фінансові установи. За наявною інформацією, під санкції вже потрапили понад 80 тисяч осіб [13]. Посилений контроль уже має наслідки для бізнесу. Частина компаній вимушена переходити на загальну систему оподаткування, офіційно оформлювати працівників і відмовлятися від ризикових фінансових операцій.

Банківський сектор фактично став дієвим інструментом держави у боротьбі з податковими зловживаннями. Рітейлери відчули наслідки блокування рахунків і зупинки операцій, відмову банків у відкритті нових рахунків для ФОПів, пов'язаних із великими мережами, посилений контроль за транзакціями, що ускладнює використання схеми дроблення. Відповідно, підвищується ймовірність виявлення схем ухилення сплати податків ще на банківському рівні, до втручання ДПС чи БЕБ. Позиція НБУ демонструє, що боротьба зі штучним дробленням бізнесу виходить за межі податкових органів і охоплює банківський сектор як ключового учасника фінансового моніторингу.

Внесення законодавцями до ПКУ чіткого визначення терміну «дроблення бізнесу з метою ухилення від сплати податків» буде сприяти не лише скороченню терміну розгляду судових справ між податковими органами і підприємцями, а й зменшенню кількості самих звернень до суду. У ПКУ мають бути впроваджені критерії «пов'язаності» та «економічної доцільності». Якщо декілька суб'єктів мають спільні склади, персонал, логістику та маркетинг (один бренд)

та інші ознаки штучного дроблення бізнесу, вони повинні розглядатися як єдина економічна одиниця.

Слід зазначити, що схеми дроблення бізнесу виникають не лише з намагань великих торговельних мереж та онлайн-рїтейлерів збільшити його прибутковість і посилити конкурентоспроможність, але і як наслідок несприятливої системи оподаткування (високе податкове навантаження і складність адміністрування). В Україні для підприємців є проблемним не лише адміністрування ПДВ, але і високе оподаткування найманої робочої сили. Застосування податковими органами практики блокування ПДВ-накладних призводить до вимивання обігових коштів бізнесу, що спонукає підприємців позбутися статусу платника ПДВ через використання ФОПів. Хоча прийняття 26 серпня 2025 р. Кабінетом Міністрів України Постанови № 1048 [14] сприяло відокремленню сумлінного бізнесу від автоматичного блокування, проте ще значна кількість підприємців стикається з блокуванням ПДВ-накладних.

Впровадження правових механізмів протидії ухиленню сплати податків має відбуватися з врахуванням досвіду зарубіжних країн. Використання кількох суб'єктів для уникнення ПДВ чи корпоративного податку у країнах ЄС кваліфікується як ухилення. У багатьох державах запроваджено тести «сутності та мети» (substance over form) – якщо компанії формально розділені, але фактично діють як єдиний бізнес, їхні доходи консолідуються для оподаткування. У даному контексті важливою є оприлюднена 25 лютого 2026 р. інформація про винесення Міністерством фінансів України на громадське обговорення законопроекту, що має на меті кардинально змінити правила гри у сфері корпоративного оподаткування. Документ розроблено з метою імплементації положень Директив Ради ЄС проти ухилення від сплати податків (ATAD) (Директива Ради (ЄС) 2016/1164 (ATAD I), Директива Ради (ЄС) 2017/952 (ATAD II)), що є обов'язковою умовою на шляху України до членства в Європейському Союзі. Законопроект пропонується внести до Податкового кодексу України Загальне правило протидії ухиленню від сплати податків (GAAR), передбачене директивами ATAD. Його суть полягає у наданні податковим органам права ігнорувати штучні операції, основною метою яких є отримання податкової вигоди всупереч закону [16].

У аналітичній доповіді «Економічні дослідження ОЕСР: Україна 2025» зазначається, про необхідність узгодження податкової системи України зі стандартами ЄС [5]. У цьому контексті для стимулювання легального ведення бізнесу, в тому числі уникнення штучного дроблення підприємницької діяльності, доцільним, на нашу думку, є запровадження гнучких форм оподаткування. Зокрема, пропонуємо перейти від фіксованої ставки ПДВ до диференційованих, як це є в більшості країн ЄС. Наприклад, у Польщі діє стандартна ставка ПДВ 23% і пільгові – 8% і 5%; у Німеччині стандартна ставка встановлена на рівні 19% і пільгова – 7%. Зазвичай знижені ставки діють на продукти харчування, медичні вироби книги. Тобто це товари, які реалізуються через великі і середні торговельні мережі, відповідно, знижені ставки ПДВ заохочують їх до ведення легальної діяльності.

Зменшення податкових нарахувань на заробітну плату також сприяло б відмові підприємців від застосування штучного поділу бізнесу. Нині в Україні сумарні податкові платежі підприємця на кожного працівника складають 45 % фонду його заробітної плати (ПДФО 18% + ВЗ 5% + ЄСВ 22%). Для порівняння, в Польщі роботодавець за кожного працівника сплачує близько 35-42% (прогресивна шкала + внески ZUS, це прямиї аналог українського ЄСВ). У абсолютних цифрах різниця буде більш значною. За нашими розрахунками з конвертацією в гривні за орієнтовним курсом 12 грн за 1 злотий, річний неоподатковуваний мінімум у Польщі майже у 18 разів є більшим, ніж в Україні (якщо річний неоподатковуваний мінімум в Україні становить 20300 грн, то у Польщі близько – 300000 грн). За міжнародними стандартами неоподатковуваний мінімум має бути не нижчим за прожитковий. Це означає, що для України підвищення неоподаткованого мінімуму до рівня реального прожиткового є одним з головних чинників детінізації економіки, в тому числі шляхом усунення практики дроблення бізнесу.

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Потрібно і надалі аналізувати вплив дроблення бізнесу на надходження до державного бюджету, а також вивчати соціально-економічні наслідки для конкурентного середовища та споживачів. Оскільки боротьба з дробленням підприємницької діяльності може призвести до підвищення цін, то варто розглянути можливі інфляційні ризики. Подальше вивчення досвіду інших країн протидії штучному поділу бізнесу сприятиме в цілому детінізації економіки України.

8. Висновки

Дроблення бізнесу з метою зменшення податкового навантаження є поширеною практикою в Україні. Водночас така практика створює для рітейлерів значні ризики, а саме можливі штрафи та донарахування податків у разі доведення штучності дроблення. Наслідком для держави застосування торговими мережами штучного дроблення є значні втрати надходжень до бюджету. Відсутність чіткого визначення у законодавстві терміну «дроблення бізнесу» призводить до неоднозначної судової практики та багаторічних розглядів судових справ між податковими органами і підприємцями.

Вкрай важливим є внесення законодавцями до ПКУ чіткого визначення терміну «дроблення бізнесу з метою ухилення від сплати податків» та запровадження критеріїв для відмежування легальної діяльності від штучного дроблення бізнесу. Здійснення банківськими установами моніторингу фінансових операцій, що можуть свідчити про штучний поділ бізнесу, підвищує ймовірність виявлення схем ухилення від сплати податків ще до втручання ДПС чи БЕБ.

Впровадження правових механізмів протидії ухиленню сплати податків має відбуватися з врахуванням досвіду зарубіжних країн. А саме, необхідно обмежити використання спрощеної системи оподаткування для великих торговельних мереж, ввести тест «сутності та мети» для визначення реальної економічної логіки бізнесу, а також впровадити механізм консолідації доходів у випадках, коли кілька ФОПів фактично працюють як єдиний бізнес, як це зроблено у країнах ЄС.

Для стимулювання легального ведення бізнесу, у тому числі уникнення штучного дроблення підприємницької діяльності, доцільним, на нашу думку, є запровадження гнучких форм оподаткування. З цією метою, пропонуємо перейти від фіксованої ставки ПДВ до диференційованих, як це є в більшості країн ЄС. Важливим чинником детінізації економіки України, зокрема й шляхом усунення практики дроблення бізнесу, є підвищення неоподаткованого мінімуму до рівня реального прожиткового.

Список літератури:

- 1) OECD Legal Instruments. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en>(Date of Access : 28.04.2026).
- 2) Великі мережі супермаркетів в Україні ухиляються від податків. URL: <https://agronews.ua/news/velyki-merezhi-supermarketiv-v-ukrayini-uhylyayutsya-vid-podatktiv/> (дата звернення: 28.04.2026).
- 3) Верховний Суд висловився щодо списання безнадійного податкового боргу URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/197149-verkhovniy-sud-vislovivsvya-schodo-spisannya-beznadiynogo-podatkovogo-borgu> (дата звернення: 28.04.2026).
- 4) Дроблення бізнесу як недоброчесна оптимізація оподаткування. URL: <https://topics.ligazakon.net/67ae23e4c2bc597e753ada40/2026-02-13> (дата звернення: 28.04.2026).

- 5) Економічні дослідження ОЕСР: Україна 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_940cee85-en.html (дата звернення: 28.04.2026).
- 6) Корабльов Д. Дроблення бізнесу ФОП та податкове зловживання: законопроект 2026. URL: <https://buh.ua/ua/drobennia-biznesu-podatkove-zlovzhuvannia> (дата звернення: 28.04.2026).
- 7) Кравченко Р. ДПС викрила масштабну схему ухилення від сплати ПДВ на 286 млн грн у двох відомих мережах електроніки. URL: https://t.me/ruslan_kravchenko_ua/176 (дата звернення: 28.04.2026).
- 8) Кузнецов К. Дроблення бізнесу: оптимізація податкового навантаження чи порушення? URL: <https://unba.org.ua/publications/11433-droblennya-biznesu-optimizaciya-podatkovogo-navantazhennya-chi-porushennya.html>. (дата звернення: 28.04.2026).
- 9) Лист Національного банку України від 01.11.2024 р. №25-0005/82615 «Про рекомендації з питань здійснення фінансового моніторингу». URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Notice_01112024_82615 (дата звернення: 28.04.2026).
- 10) Монаєнко А. О. Стандарти ОЕСР з обміну податковою інформацією для протидії ухиленню від сплати податків. *Нове українське право*. 2025. Вип. 2. С. 194-204. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.2.24> (дата звернення: 28.04.2026).
- 11) Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 28.04.2026).
- 12) Постанова від 19 грудня 2024 р.: Касаційний адміністративний суд Верховного Суду України. Справа № 826/19813/16. Адміністративне провадження № К/9901/3558/17. URL: <https://law.liga.com.ua/5/text/4820> (дата звернення: 28.04.2026).
- 13) ПриватБанк та інші банки жорстко блокують рахунки: під санкції потрапили вже понад 80 тисяч клієнтів. URL: <https://tehnofan.com.ua/2026/02/12/pryvatbank-ta-inshi-banky-zhorstko-blokuyut%CA%B9-rakhunky-pid-sanktsiyi-potrapyly-vzhe-ponad-80-tysyach-kliyentiv/> (дата звернення: 28.04.2026).
- 14) Про внесення змін до Порядку зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2025 р. № 1048. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1048-2025-%D0%BF#n2> (дата звернення: 28.04.2026).
- 15) Торгові мережі та «дроблення бізнесу»: ДПС виявила схеми ухилення від податків на понад 1 млрд гривень URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/978058.html> (дата звернення: 28.04.2026).
- 16) Україна впровадить правила ЄС проти ухилення від податків: що зміниться для платників URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/242475_ukrana-vprovadit-pravila-s-proti-ukhilennya-vd-podatkv-shcho-zmnitsya-dlya-platnikv (дата звернення: 05.04.2026).

Business fragmentation in retail: analysis of practices, economic consequences, and economic-legal counteraction mechanisms

Vadym Sapych

Department of Pedagogy, Special Education and Management, Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Sumy, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8192-9692

Yana Marchenko

Operational support center, Joint Stock Company Ukrsibbank BNP Paribas, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0009-0002-5176-373X

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of business fragmentation practices among retailers in Ukraine as a tool for reducing the tax burden. The study identifies the economic

and legal consequences of such practices and offers recommendations for improving tax policy. Particular emphasis is placed on the necessity of incorporating a clear definition of «business fragmentation for the purpose of tax evasion» into the Tax Code of Ukraine and establishing criteria to distinguish legitimate activities from artificial business splitting. It is noted that the monitoring of financial transactions by banking institutions, which may indicate artificial business division, increases the likelihood of detecting tax evasion schemes prior to the intervention of the State Tax Service or the Bureau of Economic Security. The implementation of legal mechanisms to counter tax evasion is considered in light of international experience. Specifically, it is deemed expedient to restrict the use of the simplified taxation system for large retail chains, introduce a "substance and purpose" test to determine the actual economic logic of a business, and implement a revenue consolidation mechanism for cases where multiple individual entrepreneurs effectively operate as a single business entity. To prevent the artificial fragmentation of entrepreneurial activity, the author underscores the need for introducing flexible forms of taxation. To this end, it is proposed to transition from a fixed Value Added Tax rate to differentiated rates, consistent with the practice in most EU countries. A vital factor for the de-shadowing of the Ukrainian economy, including the elimination of business fragmentation practices, is identified as raising the tax-free allowance to the level of the actual (real) subsistence minimum.

Keywords: business fragmentation; retail; individual entrepreneurs; tax authorities; banking sector; taxes; value-added tax; simplified taxation system.
